

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

II. Aenmerckinge Op de Ketterije der Tacianen, ende Encratiten.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

Dooz t'leste / wilde ick wel / dat my D. Cabeljau eens seyde / hoe hy dese woorden Epiphanijs verstaet *Heresi* 48. De jonghe Weduwen, die belooft hebben (te weten *supberheyt*) ende die belooft hebben ghebroken, met haer te begheben tot t'houwelyck / die hebben verdoemenisse : *Is* Epiphanius hier oock Taciaensch gheweest / die het houwelyck vande jonghe weduwen / als sy belooft hebben ghedaen / vooz verdoemlyck hout : *Is* hy mede Taciaensch gheweest / als hy op de selve plaetse seght / dat de kercke aen alle menschen het tweede houwelyck toelaet / nae de doot vande eerste brontwe / behalven aen de Priesters : ende dat die Priesters van Godt werden gheprezen / die oock van t'eerste houwelyck haer onthouden / ende haer leven oberzenghen in maegdelijcke *supberheyt* :

II. AENMERCKINGHE

Op de Ketterije der Tacianen, ende Encratiten.

Het tweede stuck in het welck dese Secte soude gheoordeelt zyn gheweest als ketterisch (soo D. Cabeljau seyt) is aengaende het derben van sekere spijsen.

Sy en aten gheen vleesch (seght D. Cabeljau in sijn Catholijcke Waerheydt *Pag.* 561) ende hadden daer een grouwel van; Epiphanius *Heresi* 46. ende 47. Augustinus *Heresi* 25. Dat wert by de Carthusianen, ende andere clooster Municken altijd ghedaen, ende by de andere Papijsten, soo dickwils als sy die veertigh-daeghsche vasten, de quatertempers, ende andere Vasten daghen onderhouden, &c.

Hier is de questie wederom / of de Oor-vaders / dese Secte vooz ketterij houden om het enckel derben van vleesch / ofte om de reden alleen / om de welcke sy dit deden / ende het eynde tot het welck

welck sy het deden. D. Cabeljau sustineert nament-
lijck het eerste. Ick ter contrarier het tweede.

Mijn sustinue sal blijcken uyt de Oudt-va-
ders selve die D. Cabeljau neemt tot sijn boordel.

Eerst den H. Epiphanius. 'Tis seker dat desen
H. Oudt-vader ^{Haresi 75.} eenen sekeren Aërium als
ketter verdoemt/om dat hy leerde dat-men ghe-
ghestelde ende sekere vasten-daghen moet onder-
houden/maer nae sijn beltefte / ende dat-men op
die daghen sich niet en moet onthouden van
bleesch/oft onderschepdt maken van spijse. De
woorden Epiphanijs sijn veel te klaer dan dat sy
van iemandt konnen berdaeyt / veel min ghe-
loochent worden. Soo spreekt hy/berhalende de
eyghen woorden banden ketter Aërius:

Indien ick voor hebbe te vasten, ick sal vasten van selfs,
ende met volle vryheydt, ende op den dagh, dat my belie-
ven sal, want aenden rechtveerdighen en is gheen wet
ghestelt. Dit sijn de woorden banden ketter: dan
gaet Epiphanius boordel/ende seght: Hier van komt
dat sy liever hebben te vasten op den Sondagh, ende op
den Woensdagh, en Vrydagh eten. Al-hoe-wel sy oock
somwilen 'swoensdaeghs vasten, niet uyt eenigh ghe-
bodt, maer uyt haren eyghen wille, soo sy segghen: Nu op
de Paesch-daghen (de ghene die wy pleghen te vieren,
met op de aerde te slapen, de suyverheydt t'onderhouden,
met het lichaem te castijden, met ghebruyck van droo-
ghe spijse, met bidden, waken, vasten, ende met andere
dierghelijcke seer salighe kastinghen des lichaems) dese
kettters ter contrarier sijn ghe woon van 'smorghens
vroegh te eten, ende te brassen, ende ghespannen sijn de
van vleesch, ende van wijn, te lacchen, ende te mailen, en-
de die te bespotten, de welcke mer die alder:eylighste
Godts-dienstigheden, de weke van Paesschen overbren-
ghen.

De leeringhe, ende de daet van dese ketterg / en
konnen niet klaerder legghen.

Hare leeringhe was / dat-men gheene ghestelde
vasten-daghen moest hebben / maer vasten nae
sijn beltefte / ende met volle vryheydt: De daet
was/

was/dat / soo wanneer de rechtsinnighe Kercke
bafede / ende haer te byeden hield met drooghe
spijfen / met te slapen op d'aerde / de lichamen te
kaftheden / &c. dese ketterg hielden daer mede den
frot / ende holden haer op met wijn ende vleesch:
Soo Epiphanius daer nae sepd.

Dese leeringhe, ende daer, gaet de selve Oudt-ba-
der wederlegghen met dese woorzen :

Wie isser, sepd hy / in de heele wereldd, die hier in
niet over-een-komt, dat de Woensdagh, en vrydagh, in
de Kercke, toe-ghe-eyghent is aen het vasten? Indien wy
willen uyt de insettinghe der Apostelen, de autoriteyt
ophalen, waerom wordt het vasten van 'swoensdaeghs,
en 'srydaeghs met eene ghedurighe wet vast ghestelt,
behalven den Pinxteren? Waerom sluyten sy dat-men op
de ses daghen van Paeschen niet een sier anders en soude
ghebruycken tot nootdruff, als broodt, sout, ende water?
ende al-hoe-wel dat de Apostelen gheen mentie en had-
hadden ghemaect in haer Constitutie van den Woens-
dagh, en Vrydagh, wy souden nochtans andere argumen-
ten kunnen ghebruycken. Nochtans dese sake is van haer
neerstelijck by gheschifte ghestelt, ende met de ghemey-
ne toestemminghe der Kercke bevestight.

Wat wilt ghy nu hebben *D. Cabelijan*? dat Epi-
phanius de Tacianen ende Encratiten, als ketterg ver-
doemt heeft / enckelijck om dat sy haer onthiel-
den van vleesch? seght my dan / hoe hy de Aeria-
nen hier kan verdoemen als ketterg/om dat sy op
de ghestelde vasten-daghen vande Kercke / haer
niet en onthielden van vleesch? hoe staet dit sa-
men? hoe sult ghy dit samen knoopen? heeft dan
Epiphanius sich selven soo vergheten / dat hy op
d'eene plaetse de Tacianen vooz ketterg hout / om
dat sy vleesch verfden / ende op d'andere plaetse
de Aerianen vooz ketterg houdt / om dat sy gheen
vleesch verfden? hoe sal ick dit verstaen? hoe ver-
weirt hy de ghewoonte vande Rechtsinnighe
Kercke teghen Aerium, welke kercke op de ses
daghen vooz Paeschen haer onthield van vleesch/
niet anders ghebruyckende tot spijse / als broodt,
H 3 soudt,

soudt, ende water? Wat sult ghy hier ten laetsten van maken? sult ghy segghen / dat Epiphanius de waerheydt ghespaert heeft / wannert hy soodanighe ghewoonte toeschrijft aen de Rechtstunighe Kercke van synen tijdt / de selbe prijst / ende bevesticht met de authoziteyt der Apostelen? oft heeft hy ghedwaelt als hy die ghewoonten noemt / alderheylighste godts-dienstigheden? oft sult ghy segghen / dat hy sich heeft mis-grepen / ende sijn eyghen selven bekecht? alle beyde is ongherijnt; dien-bolghens is't seker dat Epiphanius de Tacianen, ende Encratiten, niet en betispt / over het enckel derben van vleesch.

Neemt hy het op't enckel derven van vleesch niet / soo moet het dan op aenkomen op de reden / oft eynde / om de welcke dese ketteris / het vleesch niet en wilden ghebruycken; wat dit booz een reden is / gheeft Epiphanius op twee bescheyde plaetsen met klare woorzen te kennen.

Eerst *Heresi* 47. (welck ick hebbe ghestelt in mijn Staeltje pag. 433.) De Tacianen, seyd hy / verbieden al wat leven ontfanghen heeft, hebbende daer van eenen grouwel, niet uyt liefde van de onthoudinghe, oft van een heerlijck leven, maer uyt vrees, ende inbeeldinge, dat sy door het eten van soodanighe spijsen souden verdoemt worden.

Ten anderen *Heresi* 48. Het meeste deel, seyd hy / van die voorgaende ketterijen (waer onder hy begrijpt de Tacianen, bande welcke hy het Capittel te bozen hadde ghehandelt) verbieden het ghebruyck van sommighe spijsen, niet op dat sy souden leyden een heyligher leven, oft becomeu uytnemender deught, ende den hemelschen loon, ende croonen, maer om dat sy meyden grouwelijck te wesen, 'tghene vanden Heere gheschapien is.

Hier gheeft ons noch meerder licht den H Anastasius Sinaita, de welcke *Lib. 11.* seyd: Sy houden haer oock van vruchten van boomen, als wesende oorlake der sonde, die onse Dooz-ouders begaen hebben in't eten der vrucht vande boom der werenschap.

Doch

Woch Augustinus (van D. Cabeljau gheciteert / en van my in mijn Staeltje pag. 344.) sal de sake gantschelijck klaer maken / ende thoonen / dat dese kettere niet en zijn berispt gheweest / over het enckel derben des vleeschs / oft eenighe andere spijzen / maer om de reden / ende eynde / om de weicke sy dese onthoudinghe pleegghden.

Augustinus dan *Heresi* 25. seght : De Tacianen eaeten gheen vleesch, maer hebben eenen grouwel van alle vleesch.

Wat dit booz een grouwel gheweest is / ende waerom dat sy noyt gheen vleesch tot spijse en wilden ghebruycken / sullen wy uyt den selben H. Augustinus sien / in onse *Nen-merckinghe* op de ketterije der Manichéen.

Hier is wederom de braghe / oft Augustinus de Tacianen booz kettere houdt / om dat sy enckelijck boozstonden het derven des vleeschs ? seght ghy dat neen? soo en is dan hier niet teghen ons. Seght ghy dat sae? soo obertuyghe ick u dan met sijn eyghen woorden/van het contracte.

Dit selbe disput heeft Augustinus teghen de Manicheen *Lib. 2. de moribus Manich.* daer hy wel uytbruckelijck seydt : Indien iemandr vleesch, ende wijn derst uyt liefde van matigheyde, ende om de dertelheyde te bedwinghen, ick probeere het. Siet ghy wel hoe pertinent dat Augustinus hier in over-een-komt met Epiphanius, *boven?*

Watelijck braeght Augustinus hier op bande Manichéen : Tot wat eynde onthoudt ghy-lieden u van vleesch, ende wijn? Indien het eynde lofsijck is, dan zijn oock onse wercken eenighen lof weerdigh : Maer indien het eynde quaedt is, niemant en can loochenen, oft het werck is verachtelijck.

Wat ghy nu noch staende houden / dat Augustinus de Tacianen berispt / over het enckel derven des vleeschs? hoe hout hy dan hier het selve booz lofsijck / indien het tot een goet eynde ghedaen wordt? hoe probeert hy het selve / indien het ghedaen wordt uyt liefde van matigheyde, ende om de dertelheyde

zelheydt te bedwingen? Wilt ghy dan dat Augustinus sijn epgen leeringhen om verre stoot/als hy handelt teghen de Tacianen, ende dat hy de selve booz ketterg hout/ om dat sy bleesch derfden/ ende de andere booz goede Chzistenen / die het selve werck pleggen? hoe staet dit wederom samen?

Ick en twyffele niet/ oft ghy siet klaer booz de dogh (ren zy dat ghy moetwillighlyck wilt weder pännigh zyn aen het licht) dat de Gudit-baderg de Tacianen niet en hebben ghehouden booz ketterg / enckelyck om dat sy haer onthielden van bleesch/maer alleen om de reden/ende eynde/ om de welcke sy dit deden.

Stelt nu eens onse reden / ende eynde/ nescens dat van dese ketterg (soo als ick oock in mijn Staelje ghedaen hebbe) ende siet/oft wy niet precig ober-een-komen met Augustinus, ende Epiphanius, verbolghens gantschelyck verschillende zyn van de Tacianen

Probeert Epiphanius niet het derben van sekere spysen/namentlyck van bleesch/ende dat op gheselde vasten-daghen / als het selve gheschiedt uyt liefde vande onthoudinghe, oft van een heerlijck leven, oft om te becomen uytmemender deught, hemelschen loon,ende croonen,ende te leyden een heyligher leven?

Tot dit selve eynde doen wy het mede: Soo komen wy dan ober-een met Epiphanius.

Seght de selve Gudit-bader niet/dat het de gewoonte was van de heele Rechtsinnighe Kercke van sijnen tijdt/op sekere gheselde vasten-daghen bleesch te derben? pziest hy niet dese gewoonte? bebestight hy de selve niet met de authorizept der Apostelen?

Soo komen wy dan hier in ober-een met de Rechtsinnighe Kercke van ober meer als derzihen hondert jaren. Jae met d'Apostelen.

Wat den H. Augustinus aengaect: seght hy niet opentlyck / dat hy probeert het derben van bleesch ende wijn/wanneer het gheschiedt uyt liefde van matigheydt, ende om de dertelheydt te bedwingen?

Tot

Tot het selve eynde doen wy het mede / soo
houden't wy dan met Augustinus.

Seght de selve Oudt vader niet / dat dit werck
loflijck is / indien het tot een soodanigh eynde gheschiedt?

Soo is't dan mede by ons lof-weerdigh / ghemerck
wy het selve tot soodanigh een eynde aenbeerden.

Wat bereyft ghy nu noch meer / om obern
tuyt te wesen / dat wy in gheender manieren
ghelijck zijn aen de Tacianen oft Enkratiten?

Ghy seght: Dit is alleen om te moghen segghen, dat
de Roomsch-ghesinde in alles gheen volcomen *Enkratiten*
en zijn, maer alleen ten deele, in opsicht van sekere
tijdt, ende princepalijck in de actie selve van onthoudinghe,
al-hoe-wel juyst niet uyt ghelijcken hoofde?

Hier doodt ghy u selven / want de wijle de Tacianen
bande Oudt-vaders / alleen om de reden /
oft het eynde / dat sy booz hadden in't derben van
sekere spijzen / ende niet om de actie selve zijn bereyde
oordeelt gheweest / ende ghy nu bekent dat wy het
selve niet en doen uyt ghelijcken hoofde, oft om de
selve reden / soo stelt ghy dan ons verschillende
bande Tacianen, in de plaetse van ons daer by te
ghelijcken.

Het ghene dat *D. C.* boozders inbruynght tot be-
vestinghe / is meer belachens / als beandt woordens
weerdigh. 'Tis aen-merckelijck, seght ghy / dat
P. Hazart niet heeft durven ontkennen waer te zijn, dat
inde Roomsche Kereke onder de redenen van't vleesch
verbieden, somtijds oock desen Taciaenschen gront ghe-
leyt wordt, dat Godt de wateren niet heeft vervloeckt,
maer de aerde, ende derhalven dat men in den vasten wel
visch magh eten, maer gheen vleesch, van't ghene sich op
de aerde gheneert. *Durand. Ration. lib. 6. cap. 7.*

'Tis waer ick hebbe dit in mijn Staeltje ober-
gheslagghen / want ick en wilde de moeyte
niet nemen bande plaetse *Durandi* eens nae te
sien / om dieswil dat *Domine Cabeljau* wel kost
weten / dat een swaelin de Lente niet en
maecht

maeckt / noch eenen Durandus de heele Kercke.

Als D. Cabeljau hadde willen weten het gheboelen dief-aengaende bande heele Kercke / ende hare beweegh-redenen / dan moest hy ghelesen hebben onsen Missael, namentlijck de Praefatie, die men den heelen vasten door leest inde Misse, daer soude hy ghebouden hebben/dat wy lichamelijck vasten / ende onse onthouden van spijzen: om de sonden te verdrucken, om het ghemoet te heffen om hoogh, ende om de deught ende loon te bekomen. Dan soude hy samen wederom hebben ghesien/dat het gheboelen bande Roomsche Kercke / aengaende dese mantere van vasten/het selve is met dat van Epiphanius, van Augustinus, bande heele Rechtssinnighe Kercke van meer als ober 1300. jaren/sae van d' Apostelen. Wat kan hier teghen maecken eene enckele speculatie van eenen Durandus alleen?

Du segghe ick eben wel/ dat de boben-ghemelde reden Durandi niet Taciaensch is? Want hy en seyd niet dat het vleesch een grouwel is: Hy en seyd oock niet dat het kracht in sijn-selven heeft om te verdoemen, hy en seyd oock niet dat het de daet-werckende oorake is vande sonde, hy en seyd niet dat het in sijn-selven quaedt is / ghelijck dit altemael van dese ketterg ghesepdt wierdt. Maer hy seght alleen, dat Godt de aerde vervloecht heeft in de wercken der menschen. Al het voorgaende van leerden de Tacianen, ende om die redenen onthielden sy haer altijd van vleesch; indien nu Durandus op sijn Taciaensch hadde ghesproken / oft willen segghen hebben / dat het vleesch in sijn eppen selve quaedt was / een grouwel was/et. Hy soude moeten beslupien hebben hier upt (ghelijck die ketterg oock deden) niet alleen dat -men het vleesch in den vasten moet derben/ maer oock althijt/ende op alle tijden: dit beslupt en heeft Durandus niet ghemaekt/dief-bolghende blyckt/dat oock Durandus sijn besouder / niet ober-een-komt in sijne reden/ met de Tacianen.

Du staet D. C. te bewijzen / dat de Carthuyserg

serg haer leven langh bleesch derben / om de
voorzgaende Taciaensche redenen. Zyt ghy dit niet
machtigh te doen / soo en doet ghy niet anders
als inde locht slaen.

AEN-MERCKINGHE

Op de Ketterije der Montanisten.

Ons disput is hier / oft het ketterisch is/
ghestelde vasten-daghen te hebben / ende
al dan onderscheydt te maken van spij-
sen. D. Cabeljau in sijn Catholijcke Waerheydt wilt
segghen dat ja. Ick ter contrarien / hebbe in
mijn Staeltje ghesepdt / dat neen / ende mijn seg-
ghen bevesticht met seiven spreucken / ghetrocken
uyt het boeck van't vasten, gheschreven vanden on-
den Tertullianus, teghen de Psychicos.

Hier heeft het D. Cabeljau soo hreedt / als oft de
de sake vooz my heel ende gantsch ghedespereert
ware. Hy roept als oft het brandt ware. Doch
ren heeft gheenen noodt : 't sal beter gaen als hy
wel meent. De sake en is soo onklaer niet /
als hy de selbe op twee / oft dyp verscheyden plaet-
sen voozgheeft.

Eerst sepd hy / in sijn Aensprake tot my / vooz sijn
Tweede Deel des Memory boecks : Dat ick een groote
mis-slag hebbe begaen, ontrent de Schriften van Tertul-
lianus, om dat ick een schrift, 't Welck hy als een *Montanist*,
ghemaect, ende uytghegheven heeft teghen de Recht-
sinnighe, hebbe aenghesien, ende byghebracht, als een
rechtsinnigh schrift teghen de *Montanisten* : Welck een
mis-slagh soo groot is, sepd hy / al warendergheen an-
dere meer, my soude behooren te rugghe te houden van
mijn boeckje veel te recommanderen, ende hem uyt te
daeghen tot beantwoordinghe van dien. **Maer eplaes !**
de goede man en heeft niet voorszien / dat ick kost
loochenen / dat Tertullianus dit schrift hadde ghe-
maecht ALS MONTANIST, ende dat selbe uytghe-
gheven